

Favela's wijken voor sport in Rio

In Rio de Janeiro begint vandaag de Confederations Cup: de generale repetitie voor het WK Voetbal in 2014. De Braziliaanse stad wordt voor het WK en de Olympische Spelen in 2016 grondig aangepakt. De bezem gaat door de favela's. Tot ergernis van de bewoners.

KATY SHERRIFF,
ONZE CORRESPONDENTE IN BRAZILIË

Graafmachines rollen langs de berm en veroorzaken een stofwolk die zich snel over de weg verspreidt. Bouwvakkers in oranje pakken en blauwe helmen werken in de hitte en de herrie van het langszazende verkeer. Twintig kilometer verderop in Rio de Janeiro is het Maracanã-stadion net op tijd klaar voor de Confederations Cup. Maar de Avenida Abelardo Bueno in het westen van de stad lijkt nog lang niet op wat hij moet worden: een moderne avenue met veel groen, fonteinen en busbanen. Hier wordt het olympische park gebouwd, het hart van de Olympische Spelen in 2016.

Op het terrein, dat 1,18 miljoen vierkante kilometer groot is, komen de sporthallen voor 15 olympische en tien paralympische disciplines, met onder meer een nieuwe velodroom, tennisvelden, een zwembad en een mediacentrum. Tijdens de Spelen zullen dagelijks 120.000 bezoekers dit terrein platlopen.

'Achter deze muur zal het gebeuren', zucht Jorge Carlos de Azevedo. De 67-jarige voormalige schilder woont al 25 jaar in zijn eigenhandig gebouwde huis in Vila Autódromo, een favela pal naast het toekomstige olympische park aan de rand van het Jacarepaguá-meer. De krottenwijk werd meer dan veertig jaar geleden gesticht door vissers aan de rand van Rio's racebaan. 'De oude racebaan is al afgebroken', vertelt Jorge Carlos.

De clandestiene woningen werden in de jaren negentig gelegaliseerd. Er is veel groen, er zijn barretjes en een bakkerij. Sommige huizen hebben drie verdiepingen. 'De gemeente wil ons weg hebben want deze grond is een goudmijn', zegt Altair Guimarães, voorzitter van de bewonersorganisatie. 'Maar ze krijgen ons niet weg!'

Compensaties

Rio de Janeiro gebruikt de aanstaande grote sportevenementen om de hele stad te vernieuwen. 'Alle favela's van de stad worden tot 2020 aangepakt. We willen alle inwoners van Rio degelijke huisvesting garanderen', sust Pierre Batista, schepen van Wonen. Het project met een budget van meer dan 8 miljard real (bijna 3 miljard euro) moet onder meer voorzien in rioleringen, straatverlichting, groen, sportvelden en gezondheidscentra in meer dan 800 krottenwijken.

'Zo'n 380.000 gezinnen zullen profiteren van de verbeteringen, dat zijn meer dan 1,3 miljoen mensen', zo somt de schepen vlotjes de voordelen op. 'We gebruiken de evenementen om een beter Rio voor iedereen te creëren', luidt het bijna jubelend.

Duizenden huizen moeten echter wijken voor de nieuwe plannen. In de Mangueiras-favela bijvoorbeeld moeten 900 families weg, onder andere voor de bouw van een nieuw sportcomplex. Vele huizen zijn al afgebroken. De 31-jarige Vanderley laat zien in wat voor puinhoop zijn jongere zusjes spelen. 'De mensen die niet weg willen, leven tussen het puin van de al afgebroken huizen. Het zijn broeihaarden van dengue en andere ziektes. De elektriciteit valt vaak uit. Crack-verslaafden gebruiken drugs in de ruïnes. Zo hopen ze dat we uit wanhoop alsnog vertrekken.'

'Het is normaal dat mensen weerstand voelen om te vertrekken', minimaliseert schepen Batista de onrust. 'Maar de meerderheid van de mensen in de favela's heeft getekend voor zo'n prachtige woning. De rest volgt nog wel', beweert hij. 'De bewoners krijgen altijd een compensatie voor de waarde van hun huis, of een nieuw appartement dat veel beter is dan hun huidige woonst', vervolgt Batista. 'Ze gaan er dus op vooruit.'

'Die vooruitgang is relatief', nuanceert Theresa Williamson. Ze is urbanologe en richtte de ngo Catcomm op die de favela-gemeenschappen een gezicht geeft in de aanloop naar de grote sportevenementen. Ze volgt de ontwikkelingen in de favela's op de voet. 'De stad overlegt niet met de bewoners. Mensen worden onder druk gezet om te verhuizen naar sociale woningen die ver beneden de maat zijn, veel kleiner dan wat ze nu hebben en vaak ook ver weg. En de compensatie in geld is door de snel gestegen huizenprijzen al helemaal niet voldoende.'

Een nieuwe kabelbaan loopt boven 'de oudste favela van heel Zuid-Amerika'. Die favela ligt op een toplocatie en moet plaats ruimen voor een mooie attractie.

Vertrekken uit mezelf: dat nooit!

VOORZITTER BEWONERSORGANISATIE
ALTAIR GUIMARÃES

KORT

Rio de Janeiro bereidt zich volop voor op het **WK Voetbal** in 2014 en de **Olympische Spelen** in 2016.

Heel wat **favela's** - clandestiene krottenwijken - **worden gesloopt** om plaats te maken voor sportinfrastructuur. Het stadsbestuur zegt de inwoners te compenseren voor hun verlies. Maar dat klopt niet volgens heel wat buurtbewoners.

Volgens ngo Catcomm misbruikt de stad de sportevenementen om **de stad te zuiveren**.

Volgens Williamson misbruikt Rio de sportevenementen om de stad te zuiveren. 'Overal in Brazilië daalt de ongelijkheid, behalve in Rio. Favela-bewoners uit het centrum worden ver weg in de periferie weggezet. De criminaliteit steekt daar nu ook de kop op. De gemeente lost geen problemen op, maar verplaatst ze uit het zicht.'

Ook een VN-rapport is kritisch over de wijze waarop de Braziliaanse steden de sportevenementen misbruiken om favela's schoon te vegen. De innige banden tussen de overheid en de bouwwereld worden op de korrel genomen. Zo zou Eduardo Paes, Rio's burgemeester, voor zijn verkiezingscampagnes vooral geld van constructie- en onroerendgoedbedrijven hebben gekregen.

Ook de Vila Autódromo-favela, naast het toekomstige olympische park, is volgens Williamson een smet op een hele dure kaart. 'De gemeente geeft telkens weer een nieuwe reden waarom de wijk weg moet. Eerst was het in verband met het olympische park, daarna zou het in een natuurgebied liggen, en het laatste is dat het een busstation wordt. De waarheid is dat die grond nu heel veel waard is en dat er na de Spelen prachtige en dure appartementen kunnen worden gebouwd. Maar de bewoners staan sterk. Ze hebben de grondrechten, die pakt de gemeente niet zomaar af.'

Toplocatie

In alle favela's verzetten bewoners zich tegen de plannen. Ook in Morro da Providência, 'de oudste favela van heel Latijns-Amerika', vertelt senhor Bené trots terwijl we over een steile stenen trap tussen de gestapelde huizen de berg opklimmen. Boven ons zien we de kabels van de nieuwe kabelbaan die de gemeente hier installeert. Er moeten meer dan 600 huizen verdwijnen, een derde van de hele gemeenschap. 'Het is een leugen dat de gemeente met ons, de bewoners, overlegt', klinkt het boos. Morro da Providência ligt op een toplocatie, tussen het oude centrum en de haven. Het uitzicht is adembenemd: aan de ene zijde de baai van Guanabara, aan de andere zijde het Christusbeeld. 'Dit moet uiteindelijk een mooie attractie worden voor de rijken en de buitenlanders', zegt Bené cynisch.

Kapster Neuzimar gooit net rijst in de pan

In de Mangueiras-wijk moeten 900 families plaatsmaken voor een sportcomplex.

Tegen de flanken van de favela wordt het olympische park gebouwd.

voor het middagmaal op het moment we aankloppen. Overal rond haar appartement ligt bouwafval. Hier komt een nieuw sportcomplex als het aan de stad ligt. 'Ze slopen alles om ons heen terwijl wij hier nog wonen. Er wordt psychische druk uitgeoefend om te vertrekken. De mensen die zijn vertrokken, wonen nu bij familie of ver buiten het centrum in een krappe woning. Wat moet ik in de periferie? Ik heb hier mijn

klanten, hier is mijn leven. Met nog geen tien paarden krijgen ze mij hier weg', foetert Neuzimar.

Altair Guimarães, is ook vastbesloten niet te wijken. 'Ik heb hier alles eigenhandig opgebouwd. Ik heb hier mijn mangoboom, mijn bananenboom, een grote binnenplaats. Wat moet ik in een appartement van 40 vierkante meter? Vertrekken uit mezelf: dat nooit!'